

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Родіної Катерини Миколаївни «Розвиток образної пам'яті в процесі формування психосоматичної компетентності в юнацькому віці», подану до захисту на здобуття наукового ступеню кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність обраної теми. У сучасній психологічній науці дослідження ролі образної пам'яті в процесі формування психосоматичної компетентності на старших етапах онтогенезу має велике значення для вікової і педагогічної психології. Слід зазначити, що в наукових дослідженнях, присвячених проблематиці когнітивних чинників розвитку тілесного Я, образна пам'ять та уява переважно виствітлюється, проте недостатньо досліджуються. Це обумовлено недооціненістю позитивної ролі образної пам'яті у когнітивному розвитку підлітків та юнаків. Саме тому дослідження Катерини Миколаївни Родіної викликає особливий інтерес. Адже образна пам'ять як предмет дослідження на старших етапах онтогенезу потребує окремих наукових досліджень, оскільки її можливості стають ресурсом для розвитку креативності і уяви внаслідок чого збагачується особистість, що в свою чергу обумовлює успішну професіоналізацію фахівців багатьох галузей – від творчих до управлінських.

Дисертація Катерини Миколаївни Родіної присвячена вивченню ролі мнемо-імагінаційних здібностей у становленні психосоматичної компетентності у юнацькому віці. Актуальність цього дослідження безперечна, оскільки пріоритетним залишається завдання із збереження здоров'я молодого покоління і ключова роль у його вирішенні постає в розвитку психосоматичної компетентності. Практична значущість роботи очевидна, оскільки в дослідженнях мнемічних процесів роль образної пам'яті як такої, що обумовлює якість обробки та зберігання інформації, яка має відношення до повноцінного функціонування людини, лише декларується, однак вивчена недостатньо.

Поряд із значною кількістю досліджень процесів уяви та пам'яті, недостатньою мірою увага науковців приділяється практичній розробці засобів діагностики та розвитку образної пам'яті та імагінативних здатностей, і оскільки авторкою були частково вирішені і ці завдання, її дисертаційне дослідження представляє особливу практичну значущість.

Результати дисертації пов'язані із комплексною науково-дослідною темою кафедр психології, педагогіки та практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Психологія розвитку суб'єктів педагогічного процесу», що координується Міністерством освіти і науки України.

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (21 грудня 2012 року, протокол №8).

Міра обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Структура дисертації є традиційною. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Дисертація написана літературною науковою мовою. Матеріал викладено логічно і послідовно. Зміст роботи розкриває тему та мету дослідження, яка полягала в визначенні ролі образної пам'яті у розвитку саморегуляції тілесного Я у юнацькому віці.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у даній роботі, є високою. Вони відповідають тому рівню, який задається до сучасних кандидатських дисертацій.

Досягнення мети дисертанткою Родіною К.М. реалізовано через здійснення теоретичного аналізу уявлень щодо психологічної природи образної пам'яті як ресурсу розвитку психосоматичної компетентності, обґрунтування системи засобів діагностики та розвитку здатності до імагінації та особливостей образної пам'яті як предикторів становлення здатності до вербалізації тілесного Я.

У вступі дисертантка освітлює актуальність обраної теми, формулює об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, висвітлює теоретико-методологічні засади та методи дослідження, розкриває його наукову новизну, практичне значення, наводить дані щодо апробації і впровадження результатів дослідження.

У *першому розділі* роботи розкрито теоретичні підходи до вивчення образної пам'яті, вторинних образів, уявлень, уяви та імагінативних здатностей. Автором логічно обґрунтовано доцільність вивчення повноти, точності та вибіркової образної пам'яті саме в юнацькому віці.

Автор зазначає, що існує зв'язок між характеристиками образів-уявлень і образів пам'яті. Образи можуть бути стимул-об'єктами, що викликають виникнення нових образів, які мають образно-творчу функцію, яку її дослідники називають «imageability», тобто здатність до імагінації. Це є свідомством існування окремого образного коду в довготривалій пам'яті, який зберігає символічні програмуючі паттерни, що в свою чергу сприяє створенню образів.

У *другому розділі* дисертації представлено результати констатувального дослідження, спрямованого на визначення особливостей образної пам'яті як чинника розвитку психосоматичної компетентності в юнацькому віці. Цінним є використання сучасних методів математичної статистики у вирішенні завдань емпіричного дослідження. Слід відзначити особливу увагу дисертантки до змістовного опису та інтерпретації отриманих кількісних даних.

Відповідно до виявлених на теоретичному етапі дослідження властивостей здатності до імагінації автором було створено діагностичний інструментарій її дослідження. Підтверджено валідність та надійність цієї методики.

Особливої уваги заслуговує аналіз типів здатності до імагінації, серед яких високий її рівень відрізняється найбільш гармонійним поєднанням інтрацептивних відчуттів та високого рівня психосоматичної компетентності.

У *третьому розділі* обґрунтовано та описано науково-методичне забезпечення розвитку психосоматичної компетентності та образної пам'яті, наведено характеристику розвивальної програми, результати формульованого експерименту.

Формування психосоматичної компетентності в осіб юнацького віку здійснено трьома етапами: мотиваційним, розвивальним, рефлексивним. Ключову роль у програмі відіграє розвивальний етап, що здійснюється через два блоки – мнемічний та психосоматичний.

Ефективність формування психосоматичної компетентності в учасників розвивальної програми доведено математичними методами, які дозволили визначити зростання за показниками не тільки здатності до вербалізації тілесного Я, а й за показниками образної пам'яті та здатності до імагінації.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність одержаних результатів підтверджується теоретичною обґрунтованістю основних положень дослідження, репрезентативністю вибірки, застосуванням методичного комплексу, який відповідає меті та завданням дослідження, методів математичної статистики, всебічним аналізом результатів дослідження. Дисертаційний матеріал викладений аргументовано, відзначається доказовістю та переконливістю.

Наукова новизна дисертаційної роботи не викликає сумнівів, оскільки в ній вперше визначено образну пам'ять як предиктор здатності до імагінації у юнацькому віці; вперше визначено роль здатності до імагінації у функціонуванні інтрацептивної чутливості як характеристики психосоматичної компетентності; розширено уявлення про психосоматичну компетентність шляхом виявлення мнемо-імагінативних чинників її розвитку та здатності до імагінації як чиннику розвитку психосоматичної компетентності із застосуванням мнемо-імагінаційних здібностей. Крім того, у дослідженні були виявлені шляхи розвитку психосоматичної компетентності із застосуванням мнемо-імагінативних здібностей та створено систему засобів діагностики мнемо-імагінативних здібностей особистості.

Практичне значення отриманих результатів полягає у створенні програми психологічного супроводу становлення психосоматичної компетентності через розвиток їх мнемо-імагінаційних здібностей, які можуть бути використані в процесі підготовки майбутніх психологів при викладанні курсів «Загальна

психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Психодіагностика» та «Основи психотерапії».

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих роботах. Матеріал дисертації добре структурований, а результати і виявлені закономірності детально проаналізовані. Основні результати дослідження відображені в публікаціях, з яких 6 статей у спеціалізованих наукових виданнях з психологічних наук, затверджені МОН України.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог МОН України. Зміст автореферату повністю ідентично основним положенням дисертації.

Високо оцінюючи теоретико-методологічний і методичний рівень проведеного дослідження, необхідно відзначити, що у нас є деякі **зауваження та побажання** щодо деяких аспектів роботи:

1. Дисертація виграла якби поряд із дослідженням образної пам'яті автором було досліджено особливості метапам'яті, адже у як було встановлено автором у 3 розділі роботи, метамнемічний блок розвивальної програми є впливовим фактором розвитку психосоматичної компетентності.

2. Позитивний вплив образної пам'яті на розвиток психосоматичної компетентності, що був зазначений у дисертаційній роботі, був би охарактеризований більш повно, якби автором було виявлено та відзначено модально-специфічні особливості образної пам'яті і їх зв'язок з рівнем розвитку здатності до вербалізації тілесного Я.

3. Дослідження виграло якби поряд із здатністю до імагінації та образною пам'ятю автором було вивчено особливості невербальної креативності.

Відмічені недоліки не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи К.М. Родіної. Висновки дисертації відповідають меті і завданням дослідження. В цілому робота оформлена згідно формальних вимог МОН до кандидатських дисертацій.

Отже, представлене дисертаційне дослідження за своїм змістом відповідає профілю ради, за яким раді надано право проведення захисту. Відповідно до п. 9,11 постанови № 567 Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. про Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника Родіна Катерина Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент – кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки,
психології та менеджменту
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради

С.М. Бужинська

Підпис *Бужинської С.М.*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *[Signature]*
« 11 » *січня* 20 *16* рік